

МОТИВАЦІЙНИЙ ЧИННИК РОЗВИТКУ КУЛЬТУРИ ІНШОМОВНОГО СПІЛКУВАННЯ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ЕКОНОМІЧНОЇ СФЕРИ

MOTIVATION FACTOR OF THE DEVELOPMENT OF FOREIGN LANGUAGE COMMUNICATIVE CULTURE OF FUTURE SPECIALISTS OF ECONOMIC SPHERE

У статті порушено проблему розвитку культури іноземномовного спілкування майбутніх фахівців економічної сфери. Здійснено спробу довести, що високі вимоги до професійної підготовки фахівців сьогодні ставлять перед вищою школою гідні завдання, одним з яких є пошук ефективних методик розвитку іноземномовної мовленнєвої культури студентів економічних спеціальностей. З'ясовано, що застосування викладачем мотиваційних чинників має стати основним для формування в майбутнього фахівця стійкої цікавості до оволодіння мовами. Тому головною метою освіти є оптимальна організація навчально-пізнавальної діяльності студентів на заняттях з іноземної мови з використанням сучасних засобів і методів навчання, гнучким та індивідуалізованим підходом і використанням різноманітних шляхів підвищення мотивації, що стане предметом подальших досліджень

Ключові слова: іноземне спілкування, мотивація, мотиваційний чинник, іноземна культура, мовленнєва культура майбутнього фахівця, спілкування.

В статье затронута проблема развития культуры иноязычного общения будущих специалистов экономической сферы. Предпринята попытка доказать, что высокие требования к профессиональной подготовке специалистов сегодня ставят перед высшей школой достойные задачи, одной из которых является поиск эффективных методик развития иноязычной речевой культуры студентов экономических специальностей. Выяснено, что использование преподавателем мотивационных факторов должно стать основой формирования у будущего специалиста устойчивого интереса к овладению языками. Поэтому главной целью образования является оптимальная организация учебно-познавательной деятельности студентов на занятиях по иностранному языку с использованием современных средств и методов обучения, гибким и индивидуализированным подходом

и использованием различных путей повышения мотивации, что станет предметом дальнейших исследований.

Ключевые слова: иноязычное общение, мотивация, мотивационный фактор, иноязычная культура, речевая культура будущего специалиста, общение.

The article deals with the problem of the development of foreign language communicative culture of future specialists of economic sphere. It has been proved that high demands for professional training of specialists put forward worthy tasks before high school, one of which is the search for effective methods of developing the foreign language communicative culture of future economic specialists. It has been found out that the teacher's use of motivational factors should become the basis for forming a steady interest in language study. Therefore, the main goal of education is the optimal organization of educational and cognitive activities of students in foreign language classes using modern means and teaching methods, a flexible and individualized approach and the use of various ways to increase motivation, which will be the subject of further research. Diversification of the business environment, economic integration, the spread of transnational corporations, require professionals to know the foreign language at the perfect level to achieve a full understanding between business entities. The expansion of the prospects faced by graduates of higher educational institutions is increasing with the knowledge of any foreign language. Taking into account the fact that the study of foreign languages in non-language higher educational establishments has some peculiarities and its orientation is determined by low communicative competence. The professionalism of an economist is determined by the high level of his business qualities, communicative competence and communication culture.

Key words: foreign language communication, motivation, motivational factor, foreign language culture, communicative culture of future specialist, communication.

УДК 378:808

Манжос Е.О.,
канд. пед. наук,
старший викладач кафедри
української та іноземних мов
факультету менеджменту та права
Вінницького національного
аграрного університету

Постановка проблеми у загальному вигляді.

Сьогодні досить активно відбувається інтеграція України у світовий простір, з'являються міжнародні зв'язки в галузях виробництва, культури і науки, що, безперечно, потребує ґрунтовної підготовки фахівців-економістів, що мають можливість вступати в ділові та міждержавні контакти.

Диверсифікація можливостей бізнес-середовища, економічна інтеграція, розповсюдження транснаціональних корпорацій вимагають від фахівців знання іноземної мови на досконалому рівні для досягнення взаєморозуміння між суб'єктами ділових відносин. Розширення пер-

спектив, які постають перед випускниками вищих навчальних закладів, зростає зі знанням будь-якої іноземної мови. Беручи до уваги той факт, що вивчення іноземних мов у немовних вишах має деякі особливості, його націленість визначається низькою комунікативною спрямованістю, ми стикаємося із проблемою низької комунікативної компетентності студентів.

Професіоналізм економіста визначається високим рівнем його ділових якостей, комунікативної компетентності та культури спілкування.

Останнім часом зовнішня політика України спрямована на поглиблення міжнародних економічних

відносин із навколишнім світом, отже, актуалізуються проблеми професійного спілкування з іноземними партнерами та постає необхідність пошуку нових шляхів удосконалення навчання майбутніх фахівців у галузі економіки іноземної мови.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Проблеми професійної підготовки таких фахівців відображені в працях П. Атутова, І. Беха, Н. Бібік, С. Гончаренка, А. Захлібного, І. Зязюна, Н. Нічкало, В. Сидоренка й інших науковців. Окремими аспектами професійного спілкування економістів опікувались учені В. Бобров, Р. Гришкова, В. Євтушевський, І. Каленюк, Ю. Канищенко, Ю. Ніколенко. Вивчення наукових проблем формування мотивації в навчально-виховному процесі досліджували Т. Дубовицька, Н. Токар, Н. Яковлева.

Мета статті – визначити особливості розвитку культури іншомовного спілкування фахівців-економістів та формування мотивації до вивчення іноземних мов у вищих навчальних закладах економічного спрямування.

Методи дослідження. У процесі дослідження проаналізовано методичну, педагогічну та дидактичну літературу за тематикою дослідження; застосовувалися методи порівняння й узагальнення, систематизації теоретичних і дослідних даних, педагогічне спостереження за навчальним процесом, прогностичний метод, що уможливив визначення позитивного досвіду формування мотиваційного елемента в процесі вивчення іноземних мов.

Виклад основного матеріалу. Професійна комунікативна діяльність майбутнього фахівця економічного профілю залежить від його світогляду, аксіологічної спрямованості особистості, професійних переконань і готовності діяти в певних ситуаціях із дотриманням норм мовленнєвої етики, є важливим елементом результативності професійної діяльності.

Мовленнєва етика – це правила мовленнєвої поведінки, що ґрунтуються на нормах моралі, національно-культурних традиціях, психології учасників спілкування. Порушення норм мовленнєвої етики суттєво ускладнює процес кооперативного спілкування [5, с. 198–199].

Мовленнєвий етикет є системою вимог щодо використання мовновиражальних засобів у мовленнєвій діяльності залежно від мети спілкування. Такі правила спілкування стереотипні; типові конструкції, які вживаються в повсякденних ситуаціях, що часто повторюються. Отже, набір типізованих частотних ситуацій спричиняє появу певного набору мовленнєвих засобів, якими послуговуються в таких ситуаціях [5, с. 199–201].

Комунікативна культура є однією з найважливіших складових частин професійної компетентності економіста. Зазвичай професійну компетентність характеризують як інтегральну характеристику

ділових та особистісних якостей фахівця, що відображає відповідний рівень знань, умінь та навичок, який забезпечить виконання певного виду діяльності. А. Белкін визначає професійну компетентність як «сукупність професійних та особистісних якостей, що забезпечують ефективну реалізацію компетенцій, необхідних для здійснення професійної діяльності» [6, с. 56].

Компетентність вважають першоосновою професійності. Комплексність знань (уміння синтезувати матеріал, аналізувати ситуації спілкування, осмислювати суть явищ, обирати засоби взаємодії) посідає чільне місце в професійній компетентності. Професійна компетентність майбутнього економіста, крім його особистісних та ділових якостей, також передбачає вміння та навички, що забезпечують функціонування процесу спілкування [8].

Загальновідомим є той факт, що одним з основних завдань сучасних педагогів є формування в студентів стійкої мотивації до навчання, що допоможе їм стати кваліфікованими спеціалістами.

Поняття «мотивація» є складним феноменом у психології та педагогіці й охоплює мотиви, потреби, цілі, наміри, а також стає основним стрижнем, навколо якого конструюються основні якості професіонала. Формування мотивації можливе лише тоді, коли людині вдається пов'язати мету з особистісними цінностями, і чим більше вони будуть пов'язані з результатом майбутньої діяльності, тим вищим буде рівень особистої мотивації [11].

Мотивація в її широкому розумінні представлена двома основними видами: «інтегративна» (внутрішня) мотивація та «інструментальна» (зовнішня) мотивація. Різниця між двома видами мотивації полягає в тому, що внутрішня мотивація передбачає здійснення людиною дії в результаті усвідомлення її значущості для особистісного зростання та пов'язана з бажанням вивчити мову через високе позитивне особистісне ставлення до мови, народу, мова якого вивчається, культури. Натомість зовнішня мотивація є чинником, що виникає внаслідок дії зовнішніх обставин, необхідності дотримання вимог, пов'язана з бажанням того, хто навчається, вивчити мову для досягнення своєї мети, наприклад, складання іспиту, кар'єрне зростання. Така мотивація здійснюється за допомогою впливу з боку викладача (систематичний контроль і регулярне оцінювання студентів, проведеної консультацій, бесід) [1].

Аналіз досліджень стосовно формування позитивної мотивації навчально-пізнавальної діяльності дозволив виділити такі умови, що впливають на формування позитивних мотивів навчально-пізнавальної діяльності студентів:

- 1) професіоналізм викладача (бажання й уміння навчити);
- 2) професійна спрямованість навчальної діяльності;

3) ставлення до студента як до компетентної особистості;

4) використання методів, що стимулюють навчально-пізнавальну діяльність;

5) сприяння самовизначенню студента, розвиток позитивних емоцій студента;

6) усвідомлення найближчих і кінцевих цілей навчання;

7) доступність змісту навчального матеріалу, запропонованого викладачем на занятті [10].

Метою навчання іноземної мови має стати навчання такого виду мовленнєвої діяльності, «який забезпечує тому, хто вчиться, максимальне поповнення професійних знань, до якого найчастіше звертається фахівець у реальній професійній діяльності». Тому навчальний процес у закладі вищої освіти економічного профілю мусить бути побудований на широкому використанні прийомів, способів і методів, які сприяють активізації навчально-пізнавальної діяльності студентів. Зокрема: розгляд конкретних ситуацій, управлінських прикладів, ділових ігор, розігрування ролей, диспутів протидіючих груп, розбирання ділових паперів. У результаті, молодий спеціаліст починає виконання службових обов'язків, з першого ж дня добре знатиме предмет діяльності, сферу своїх професійних повноважень і завдань, та цим самим зведе до мінімуму час на «входження» на посаду [9, с. 140].

Виділяють три рівні, на яких може формуватися мотивація за безпосереднього впливу викладача на цей процес. Першим рівнем, або центральним ядром мотивації є те, що можна назвати «віднайти пристрасть». Саме пристрасть визначає основні цілі життя, визначає те, що найбільше турбує студента й те, що змушує його діяти. Це означає, що йому потрібно віднайти спосіб поєднати вивчення англійської з реальними бажаннями в житті [4].

На другому рівні мотивації виникає потреба змінити дійсність студента. Зважаючи на той факт, що неналежна увага до вивчення іноземної мови, неякісне викладання та брак можливостей могли стати на заваді ефективному оволодінню іншомовними компетенціями, викладачеві потрібно знайти способи залучення всіх студентів до навчального процесу на занятті на основі індивідуалізованого підходу та якісної організації самостійної роботи студента за його межами. Допомогти студентові змінити реальність – це змусити його поглянути на вивчення іноземної мови під іншим кутом – цікавої пізнавальної навчальної діяльності, що не здається за межами досяжного [3].

Третій рівень мотивації передбачає інтегрування студента до всіх видів діяльності на занятті. Серед таких інтегруючих принципів виділяють такі:

– застосування індуктивних методів навчання, коли студенти мають можливість самостійно відкривати щось нове – граматичні моделі, нові лек-

сичні одиниці, що допоможе зробити навчальну діяльність більш усвідомленою та довготривалою;

– організаційний момент, який базується на принципі доцільності, креативності та спонукання всіх до активної роботи впродовж заняття;

– обов'язкова участь усіх студентів, визначення завдань для індивідуального виконання та розподіл ролей у групових технологіях навчання;

– кожен вид навчальної діяльності має бути цікавим і практичним щодо виконання. Використання аудіовізуальних засобів (аудіозаписи, картинки, графіки, діаграми тощо), інтерактивних видів діяльності, щоби привернути та втримати увагу студентів;

– забезпечення зворотного зв'язку на всіх рівнях формування мовних компетенцій та їх прогресу [10].

Як підсумок, цікавість до навчальної діяльності формується як через зміст навчального матеріалу, який відповідає комунікативним потребам студентів, так і через форми та прийоми роботи, які пропонуються в контексті реальної комунікації, відкривають перспективи для самореалізації студентів, які відчують себе повноправними суб'єктами спілкування [11].

Навчання студентів немовних спеціальностей іноземної мови у закладі вищої освіти економічного профілю передбачає комплексну реалізацію практичної, розвивальної, загальноосвітньої та виховної мети.

Практична мета навчання полягає в оволодінні студентами іноземною мовою як засобом комунікації в усній і письмовій формах у соціально-побутовій, соціально-культурній та професійній сферах; у здобутті знань про будову іноземної мови, її систему, особливості функціонування певних мовних моделей та структур; виявленні подібностей і розбіжностей із рідною мовою. Розвивальна мета передбачає подальший розвиток іншомовної комунікативної компетенції студента, формування в нього нових умінь та навичок іншомовного спілкування, його слухової, зорової, оперативної і тривалої пам'яті, уваги, логічного мислення, волевих якостей, пов'язаних із досягненням успіху в навчальній діяльності. Загальноосвітня мета передбачає збагачення духовного світу студента, розширення його кругозору, здобуття знань про культуру й традиції країни, мова якої вивчається. Виховна мета передбачає виховання в студентів культури спілкування [7, с. 55].

Висновки. Отже, потрібно організувати навчання таким чином, щоби сформувати в студентів мотивацію до вивчення іноземних мов, щоби вони усвідомлювали необхідність оволодіння іноземними мовами для професійного й особистісного зростання. Застосування викладачем мотиваційних чинників може стати досить важливим для формування в майбутнього фахівця

стійкого інтересу до оволодіння мовами. Тому основною метою освіти є оптимальна організація навчально-пізнавальної діяльності студентів на заняттях з іноземної мови з використанням сучасних засобів і методів навчання, гнучким та індивідуалізованим підходом і використанням різноманітних шляхів підвищення мотивації, що стане предметом подальших досліджень

Усвідомлення студентами можливості реального застосування здобутих знань сприятиме бажанню вчитися та вивчати мови. Крім того, варто розширювати іншомовний репертуар, беручи до уваги регіональні потреби, адже саме знання декількох сучасних іноземних мов забезпечує кращі професійні можливості для працівників різних рівнів на підприємствах різних розмірів у різних сферах економіки, зумовлює економічне зростання та поліпшення фінансового стану підприємства, економіки країни.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Gardner R., Lambert W. Attitudes and motivation in second language learning. Rowley, MA : Newbury House, 1972. 216 p.
2. Gardner R. Correlation, causation, motivation and second language acquisition. *Canadian Psychology*. 2000. V. 41. P. 1–24
3. Gardner R. Social psychology in second language learning: the role of attitudes and motivation. London : Edward Arnold Ltd., 1985. 355 p.
4. Rost M. Generating Student Motivation. Series Editor of World View. 2006. URL: <http://www.pearsonlongman.com/ae/worldview/motivation.pdf>.
5. Бацевич Ф. Основи комунікативної лінгвістики : підручник. Київ : Академія, 2004. 344 с.
6. Белкин А. С. Ситуация успеха. Как ее создать: книга для учителя / А. С. Белкин. - М.: Просвещение, 1991. - 176 с.
7. Коннова З. Развитие профессиональной иноязычной компетенции будущего специалиста при многоуровневом обучении в современном вузе : автореф. дисс. докт. пед. наук: 13.00.08. Тула, 2003. 355 с.
8. Педагогічна майстерність : підручник / І. Зязюн та ін. Київ : Вища школа, 1997. 349 с.
9. Серова Т. С. Психологические и лингводидактические аспекты обучения профессионально ориентированному чтению в вузе. Свердловск : Изд-во Урал. ун-та, 1988. 229 с.
10. Черняк Н. Формування мотивації студентів до навчання у ВНЗ. URL: <http://repo.uira.edu.ua/jspui/bitstream.pdf>.
11. Яременко Л. Мотивація навчального процесу як педагогічна проблема. *Вища освіта України*. 2014. № 3 (54). С. 69–74.